

Рафальська (Микитчук) Д., магістрант
Науковий керівник – Петрук О.М., д.е.н., проф.
Житомирський державний технологічний університет

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ФОРМ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ

Важливим елементом грошових розрахунків є міжбанківські розрахунки. Від стану безготівкових розрахунків, своєчасного і повного надходження від платників коштів залежить стан грошового обігу, ціноутворення, кредитні відносини, фінансовий стан підприємств, банків. Однак в практиці застосування безготівкових розрахунків існує ряд невирішених питань, зокрема, вибір найбільш ефективної форми розрахунків, усунення проблеми недостатньої гарантії платежу, контроль за своєчасним виконанням розрахунків. Для визначення розвитку форм безготівкових розрахунків в Україні необхідно дослідити зарубіжний досвід у сфері безготівкових розрахунків.

У світовій практиці використовують як документарні, так і недокументарні форми міжнародних розрахунків. При документарних розрахунках, платежі здійснюють після подання до банку комерційних документів. У розрахунках між країнами з розвинутою ринковою економікою переважають не документарні форми розрахунків. Документарні поширені в розрахунках з країнами третього світу, а також з деякими країнами Східної Європи. Це пов'язано з тим, що документарні форми уможливають значне зменшення ризику неплатежу або неопоставлення товару.

У світовій торгівлі до 80% платежів здійснюється за допомогою акредитива. Це пов'язано з тим, що документарний акредитив є найменш ризикованим та найбільш дійовим інструментом забезпечення платежів. У ділових зв'язках з партнерами з тих країн, де держави контролюють зовнішню торгівлю, застосування акредитива в багатьох випадках є необхідною умовою для здійснення експортно-імпортних операцій. Чек є одним з найстарішим і найбільш розповсюдженим інструментом розрахунків, хоч системи електронних переказів, кредитні та дебетні картки зменшують його роль у платіжних процесах. І все ж таки чек залишається найбільш звичною, перш за все для мешканців США. Небажання клієнтів переходити на електронні форми розрахунків пояснюється тими вигодами, які дає відстрочка платежу по чеку. Протягом часу поштопробігу та обробки чеків у банках кошти продовжують залишатися на чекових рахунках платників і останні фактично одержують безвідсотковий кредит. Протягом останніх десяти років роль головного інструменту безготівкових розрахунків замість чеків взяли на себе платіжні картки. Одним з поширених способів стимулювання безготівкових розрахунків у світі стало повернення деякої суми від купівлі товарів на банківські карти, наприклад, у вигляді знижок або повернення відсотка від ПДВ. Банківські платіжні картки свою історію,

на думку більшості спеціалістів, ведуть з 1951 року, коли була зареєстрована перша платіжна система сучасного типу Diners Club. Серед різновидів платіжних карток помітні певні відмінності, що залежать від регіону, переважаючої стратегії просування карткових продуктів та поширеності споживчого кредитування. Дебетові картки поширені у країнах Європи, де помітні великі обсяги розрахунків без використання кредиту. Кредитні картки найбільш поширені у США, де просування платіжних карток відбувалося через нарощування споживчого кредитування. Водночас у країнах, що розвиваються, поширеними є дебетові картки під зарплатні проекти.

Але на сьогодні вже не використовуються, чи майже не використовуються деякі форми та способи безготівкових розрахунків. Наприклад, в Україні відмінено інкасову форму розрахунків; не використовують розрахунки шляхом переказів через установи зв'язку; розрахунки шляхом заліку взаємних вимог і плановими платежами. Найбільш поширеною та ефективною формою безготівкових розрахунків, що застосовуються у вітчизняній практиці є розрахунки платіжними дорученнями. Її недоліки не зазначаються в жодному літературному джерелі, а головною перевагою є забезпечення гарантії платежу та зближення моментів відвантаження товарів і здійснення платежу. Наступною поширеною формою розрахунків є акредитивна форма. Ця форма має і недолік, який полягає у вилученні (на певний період) грошових коштів з обороту покупця. Але при цьому, гарантує своєчасну оплату. Вексельна форма розрахунків дозволяє зміцнити платіжну дисципліну та надати можливість покупцю "пропустити" через свій оборот придбане майно для покращення свого фінансового стану, а лише потім розрахуватися з постачальником. Використання розрахунків платіжними вимогами та вимогами-доручення також носить ряд недоліків, які полягають у можливості платника відмовитися від акцепту (повністю або частково) та в дуже повільному надходженні коштів на рахунок постачальника.

Дослідження показало, що в Україні не знайшли широкого застосування деякі форми безготівкових розрахунків (акредитиви, факторинг тощо). Основними причинами даного факту є: законодавча база, що має ряд обмежень; традиції щодо розрахунків між суб'єктами господарювання, що склалися на території держави; економічна та політична ситуації; рівень розвитку банківської системи, яка повинна пропонувати повний спектр послуг щодо проведення розрахунків у сучасних формах. Виявлені, в ході дослідження, переваги та недоліки використання певних форм і способів безготівкових розрахунків дають змогу управлінцям підприємства обрати саме ті розрахунки, яких вони потребують, або, які просто їх задовольняють та примножують капітал підприємства.